

aperitur eodem adhibito rerum delectu. Siquidem infinita perfectio divinae naturae non solum postulat, ut Deus omnia intelligat, sed etiam ut ea intelligat modo perfectissimo. Porro modus perfectissimus divinae intellectionis exigit, ut Deus omnia intelligat per suam essentiam, quae est species repraesentativa omnium, sed solummodo adaequata et propria suis, ideoque Deus seipsum dumtaxat cognoscit immediate, et per propriam speciem.

Oppon. 3.º Res quae non cognoscitur per speciem sibi adaequatam, sed per speciem alterius, imperfecte et indistincte cognoscitur. Atqui, si Deus non cognoscit creaturas in seipsis, eas cognoscit non per species proprias, sed per speciem alterius, ideoque imperfecte. Ergo Deus cognoscit creaturas in seipsis.

Resp. Dist. mai. Res quae cognoscitur per speciem alienam, cognoscitur imperfecte, si illa species non repraesentat rem secundum omnes perfectiones et differentias ipsius, *Conc.* Si illa species repraesentat rem secundum propriam et differentialem rationem ipsius, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.* Siquidem, uti diximus loquentes de distincta et perfecta cognitione, quam Deus habet omnium rerum, divina essentia ita est species et similitudo omnium, ut propter suam infinitam perfectionem omnia a se diversa repraesentet distinctissime et secundum proprias cuiusque differentias. Quomodo hoc intelligendum sit, a nobis explicatum est superius (1).

Oppon. 4.º Deus eadem ratione cognoscit seipsum et alia. Atqui seipsum cognoscit immediate et in seipso. Ergo etiam alia debet cognoscere immediate et in seipsis.

Resp. Dist. mai. Deus eadem ratione intelligit omnia, si ratio sumitur ex parte cognoscentis, *Conc.* Si sumitur ex parte rei cognitae, *Neg. Conc. min. et Neg. cons.* Difficultas non differt ab aliis, nisi penes formam, ideoque non est cur in ea enodanda plurimum immoremur. En quomodo S. Thomas dilucide eam solvit: « Dicendum quod si ratio cognitionis accipiatur ex parte cognoscentis, Deus eadem ratione cognoscit se et alia, quia et idem cognoscens, et idem cognitionis actus, et idem medium est cognoscendi. Si autem accipiatur ratio ex parte rei cognitae, sic non eadem ratione se cognoscit et alia, quia non est eadem habitudo sui et aliorum ad medium quo cognoscit; quia ipse illi medio est idem per essentiam, res autem aliae per assimilationem; et ideo seipsum cognoscit per essentiam, alia vero per similitudinem; idem tamen est, quod eius est essentia et aliorum similitudo » (2).

Oppon. 5.º Deus cognoscit creaturas secundum quod sunt in propria natura. Atqui cognoscere res secundum quod sunt in propria

(1) Cf. S. THOM. I p. q. 14, a. 6.

(2) QQ. DD. De ver. q. 2, a. 3 ad 6.

natura idem est atque eas cognoscere in seipsis. Ergo Deus cognoscit alia a se in seipsis, et non solum in seipso.

Resp. Dist. mai. Deus cognoscit creaturas secundum quod sunt in propria natura, si secundum quod refertur ad cognitionem ex parte cogniti, *Conc.* Si secundum quod refertur ad cognitionem ex parte cognoscentis, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.*

Explico. Quando dicimus, Deum cognoscere creaturas prout sunt in propria natura; si secundum quod determinat cognitionem ex parte rei cognitae, tunc sensus propositionis est, quod Deus cognoscat non solum esse quod habent in ipso tamquam in causa secundum quod sunt unum cum eo; sed etiam esse quod habent extra ipsum secundum quod diversificantur ab eo; et hic sensus est verissimus. Quod si secundum quod determinat cognitionem ex parte cognoscentis, tunc sensus propositionis est, quod Deus cognoscat creaturas per speciem quae est ipsa natura et essentia creaturae; et hic sensus est falsus, quia essentia creaturae non potest esse forma intelligibilis pro intellectu divino. Unde, spectata cognitione ex parte cognoscentis, verum est, quod Deus non cognoscat res nisi secundum quod sunt in ipso, quia cognoscit per speciem continentis quae est idem cum ipso (1).

Oppon. 6.º Si Deus non cognoscit res creatas in seipsis, sed in seipso, cognoscit eas in unico medio. Atqui unicum medium cognitionis non potest esse propria ratio et perfecta similitudo plurium rerum. Ergo ad habendam distinctam cognitionem diversarum rerum, Deus debet eas cognoscere in seipsis.

Resp. Dist. mai. Si Deus cognoscit res solum in seipso, eas intuetur in unico medio, quod se habet ad cognita per modum excedentis, *Conc.* Quod se habet per modum adaequationis, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.* Siquidem, uti notat S. Thomas: « divina essentia est aliquid excedens omnes creaturas. Unde potest accipi ut propria ratio uniuscuiusque, secundum quod diversimode est participabilis vel imitabilis a diversis creaturis » (2).

Oppon. 7. Si Deus cognoscit creaturas in seipso et non in seipsis, eas non cognoscit per speciem propriam. Atqui res quae non cognoscitur per propriam speciem, cognoscitur confuse et indistincte. Ergo Deus creaturas cognoscere debet in seipsis.

Resp. Dist. mai. Si Deus non cognoscit creaturas in seipsis, eas minime cognoscit per speciem propriam, si proprium opponitur alieno, *Conc.* Si proprium opponitur communi, *Neg. Contradist. min. et Neg. cons.* Si enim proprium opponitur alieno, tunc species, quae non est propria, potest repraesentare plures res secundum determinatas perfectiones et differentias. Verum si proprium opponitur communi,

(1) Cf. S. THOM. QQ. DD. loc. cit. ad 2, et a. 4 ad 6.

(2) I p. q. 14, a. 6 ad 3; cf. etiam QQ. DD. De ver. q. 2, a. 4 ad 2.

tunc species, quae non est propria, repraesentat res in communi, ideoque indistincte et confuse.

Oppon. 8.º Effectus qui cognoscuntur mediante causa, cognoscuntur per discursum. Atqui in Deo nullus datur discursus. Ergo Deus non cognoscit res creatas mediante sua essentia, sed immediate in seipsis.

Resp. Dist. mai. Effectus qui cognoscuntur mediante causa, cognoscuntur per discursum, si causa et effectus cognoscuntur diverso actu, *Conc.* Si causa et effectus percipiuntur eodem actu, *Neg. Conc. min. et Neg. cons. (1).*

SCHOLION. Controversia de scientia media, ad rem quod attinet, independens est a praesenti quaestione. Problema quod proxime discutiendum solvendumque aggressi sumus, illud unum inquirebat, utrum nempe Deus res omnes a se diversas, quae quocumque modo participant rationem entis, cognosceret in seipso vel in seipsis, idest mediate vel immediate. Nos ad infinitam perfectionem et omnimodam independentiam scientiae divinae a qualibet re sibi extranea in tuto ponendam, sequuti sumus doctrinam a S. Thoma diserte et passim traditam, quae decernit, Deum cognoscere omnia intelligibilia a se diversa mediate et in seipso, non autem immediate et in seipsis. Iam vero nonnulli ex recentioribus tum ex fautoribus tum ex adversariis scientiae mediae opinati sunt, substantiam controversiae circa scientiam mediam esse cum quaestione de medio cognitionis necessario nexu copulatam, ita ut, si Deus futuribilia cognoscit in seipsis, admitti debeat scientia media, et e contrario si ea cognoscit in seipso tantum, actum sit de scientia, quam mediam vocavimus.

Unde quidam scientiae mediae assertores ad scientiam mediam defendendam recurrunt ad hoc quod Deus futura conditionata cognoscat in seipsis, seu, ut aiunt, in eorum obiectiva veritate. Contra quidam scientiae mediae osores, ex eo quod defendant, Deum omnia a se diversa cognoscere in seipso tamquam in medio cognito, de subverso praecipuo fundamento scientiae mediae gloriantur. Hinc ex una parte tamquam desertores scientiae mediae describuntur illi qui cum S. Thoma profitentur, Deum omnia cognoscere in sua essentia: ex alia vero parte assertores scientiae mediae conclamantur a doctrina S. Thomae agminatim recedere. Et sic in re perdifficili et abscondita facile capiuntur quotquot in his quaestionibus sunt leviter versati, et praesertim iuvenes, qui suum iudicium adhibere non solent, et id ratum crebro habent, quod ab aliis vel iudicatum vel simpliciter affirmatum vident.

Verum enim utrique nostro iudicio frustra sunt, nam substantia controversiae ultro citroque circa scientiam mediam agitatae omnino

(1) Cf. S. THOM. I p. q. 14, a. 7.

independens est a praesenti quaestione, in qua ambigitur, utrum Deus intelligibilia a se diversa intueatur mediate vel immediate, idest in seipso vel in seipsis. Hoc evidenter et certo certius demonstratur ex ipsa doctrina, quam de scientia divina professi sunt Theologi illi qui sive in asserenda sive in impugnanda scientia media uti principes ab omnibus habentur. Siquidem iam citavimus Ludovicum Molinam doctissimum scientiae mediae defensorem, qui diserte docuit, Deum non cognoscere intelligibilia a se diversa in propriis naturis, sed ea intueri in sua essentia. Immo idem auctor doctrinam illam quam generatim tradiderat de omnibus intelligibilibus a Deo diversis applicavit futuris hypothetice contingentibus. Cum enim triplicem scientiam in Deo distinxisset, de tertia scribens, quae est futuribilium, sic eloquutus est: « Tertiam denique mediam scientiam, qua ex altissima et inscrutabili comprehensione cuiusque liberi arbitrii *in sua essentia intuitus est*, quid pro sua innata libertate, si hoc vel illo vel etiam infinitis rerum ordinibus collocaretur, acturum esset; cum tamen posset, si vellet, facere reapse oppositum » (1). Quo ex testimonio sicut et ex alio superius recitato evidentissime patet cuilibet vel leviter attendenti, scientiam mediam ex sententia Molinae haudquaquam fundari in immediata cognitione futuribilium.

Neque diversimode hac super re sentiebant antiquiores scientiae mediae adversarii, qui ad explicandam in Deo certam futuribilium cognitionem recurrerant ad Dei decreta praedeterminantia voluntatem liberam creaturae. Etenim Didacus Alvarez declarans statum quaestionis inter utramque Scholam agitatae, diserte affirmat, cardinem controversiae in hoc proprie esse situm, utrum nempe Deus cognoscat futura conditionata antecedenter ad omnem suam liberam determinationem, vel potius consequenter ad decretum suae voluntatis praedeterminantis quod tale quid sit futurum adimpleta conditione. En eius verba: « Futura conditionata... si accipiantur ut antecedunt omne decretum divinae voluntatis praedeterminantis quod tale quid sit futurum, adimpleta conditione, non cadunt sub scientia... nec ut sic sunt scibilia infallibiliter etiam a Deo, sed solum cognoscuntur ut possibilia fieri. Verbi gratia: scit quidem Deus certo et infallibiliter, quod si creasset modo alios Angelos in gratia habituali, et decrevisset voluntate absoluta et efficaci quod illi perseverarent in gratia, ita fieret et de facto perseverarent... Sed tamen si secludatur huiusmodi decretum, non est scibile, quid illi Angeli, si crearentur in gratia, determinate facerent ex sua innata libertate, neque est cognoscibile scientia infallibili etiam a Deo, utrum illi in particulari essent perseveraturi, an in peccatum consensuri, sed solum quid in tali casu possent facere: et idem proportionaliter dicendum de aliis consimilibus futuris condi-

(1) MOLINA, in 1^{am} p. *Summ.* q. 14, a. 13, disp. 17.

tionatis a creata voluntate dependentibus. **Haec conclusio est directe contra assertores scientiae mediae » (1).**

Ex citatis tum Ludovici Molinae, tum Didaci Alvarez testimoniis in promptu est, controversiam de scientia media minime esse confundendam cum controversia de medio scientiae, in qua inquiritur utrum Deus mediate vel immediate cognoscat res a se diversas, licet aliqui ad scientiam mediam defendendam docuerint, Deum futuribilia cognoscere in seipsis, quod et a veritate alienum putamus, et nullo modo esse accommodatum, si daretur, ad controversiam dirimendam. Cum enim omnes conveniant, Deum hypothetice futura certo et infallibiliter cognoscere, et simul consentiant, divinum intellectum determinari ad intelligendum unice a sua essentia tamquam a specie intelligibili et omnium repraesentativa, illud proprie in controversiam venire potest, nimirum quomodo divina essentia possit esse similitudo et species manifestativa talium intelligibilium. Unde recurrere ad hoc quod Deus illa cognoscat in seipsis, quaestionem propositam insolutam relinquit, et aliquid affirmat, quod omnino a veritate alienum videtur; nam obiectiva illa veritas futuribilium praesupponi non potest intellectui divino, qui est causa et mensura omnis veritatis et intelligibilitatis; ideoque intellectus absolutus in efformandis ideis seu formis exemplaribus rerum non respicit ad aliquod prototypon extra ipsum positum, cum extra ipsum ante rerum creationem nihil sit neque ad ordinem realem neque ad ordinem idealem pertinens. Qui secus diceret, cogere se conferre vel ad esse illud obiectivum et diminutum Scotistarum, vel ad ideas per se subsistentes Platonis.

Substantia ergo controversiae, fatentibus ipsis adversariis scientiae mediae, in eo viget, quod ipsi tueantur, divinum intellectum non cognoscere futuribilia in sua essentia nisi consequenter ad decreta divinae voluntatis praedeterminantis ad unum; antecedenter vero ad decreta voluntatis praedeterminantis cognoscere ea solum ut possibile. Contra nos contendimus, Deum cognoscere hypothetice futura antecedenter ad sua decreta, quibus determinat ea esse transferenda ad ordinem exsistentiae. Unde cum ipsi osores scientiae mediae fateantur, huiusmodi futuribilia non posse cognosci scientia visionis, nisi post decreta, et ante decreta non cognosci nisi ut possibile ideoque per simplicem notitiam; consequenter admittere tenentur, exsistere scientiam mediam, si probatum fuerit, Deum ante decretum suae voluntatis praedeterminantis, futuribilia cognoscere ut futuribilia et non ut simpliciter possibile.

(1) ALVAREZ, *De auxiliis*, lib. II, disp. 4, n. 10.

ARTICULUS III.

IN QUO MEDIO DEUS FUTURA CONDITIONATA COGNOSCAT.

QUAESTIO CIRCUMSCRIBITUR. Cum intellectus divinus sit infinite perfectus et idem secundum rem cum esse Dei per se subsistenti, necessario extendi debet ad omnia cognoscenda, ideoque etiam ad contingentia sub conditione futura. Ex eadem infinita in intelligendo perfectione facile eruitur, uti demonstravimus, Deum omnia cognoscere in seipso, idest in sua essentia, quae est species intelligibilis et similitudo omnium rerum, sive earum quae actu sunt extra causas, sive earum quae quocumque modo sunt in potentia vel ipsius Dei, vel etiam creaturarum. Quare praesens quaestio non eo spectat ut decernatur, utrum Deus cognoscat futuribilia in seipso vel in seipsis, idest mediante sua essentia vel immediate, cum hoc iam a nobis determinatum sit; sed potius investigandum venit, quo pacto accipienda sit divina essentia; ut possit esse ratio repraesentativa seu idea futuribilium, quae sicut cetera a Deo diversa obiecto secundario divinae scientiae continentur, et consequenter in obiecto primario tamquam in medio cognito percipiuntur.

Quaestio sic definita longe difficillima est in tota hac de scientia Dei materia, et cum ex ea ultimo pendeat disceptatio de cognitione futurorum absolute contingentium, eius maxima difficultas in causa fuit, cur gravissimi theologi arbitrati sint, modum quo Deus liberas actiones creaturarum praevideat, homini mortali esse inaccessum; ideoque cum Apostolo repetendum: « O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles viae eius! » (1). Unde in propositi problematis aliquali declaratione breviter et generatim procedendum nobis esse intelligimus; nimirum potius negando et removendo modos illos, qui vel scientiam Dei imperfectam efficiunt, vel contingentiam rerum perimunt; quam assignando in particulari modum illum ineffabilem, secundum quem infinitus Dei intellectus determinate et infallibiliter cognoscat secundum ordinem praesentis ad praesens, quid causa libera et contingens, idest ad opposita se habens eligeret prae opposito in hac vel illa conditione, quae tamen ipsam contingentem relinquat. Propter summam rei, de qua ambigebatur, difficultatem factum est, ut philosophi et praesertim theologi mire ingenia sua exercuerint et multiplices modos proposuerint solvendae quaestionis. Nos brevitatis

(1) *Epist. ad Rom.* cap. XI, v. 33.